

5.SINIF 1. DÖNEM SOSYAL BİLGİLER DERS NOTLARI

1. ÖĞRENME ALANI: BİRLİKTE YAŞAMAK

SOSYAL GRUPLAR ve ROLLERİMİZ (1.öğrenme alanı-1.öğrenme çıktısı)

Grup: İnsanların ortak bir amaç için bir araya gelerek oluşturduğu birlikteliktir. İnsanların birlikte yaşamaları ve ihtiyaçları bazı grupların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Zamanla toplumda yeni ihtiyaçların oluşması, yeni grupların da ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Aşağıda içinde bulunduğumuz bazı grup ve kurumlar gösterilmiştir:

AİLE(GRUP)	OYUN GRUBU
* Yeme, içme, sevgi, saygı gibi temel ihtiyaçların sağlandığı gruptur. * İnsanların içinde yer aldığı ilk ve en önemli gruptur. * Ortak sevinç ve üzüntülerin bir arada yaşadığı gruptur.	* Belli kuralları olan insanların hoş vakit geçirmek ve eğlenmek için oluşturulan gruptur. * Bir oyunu oynamak için bir araya gelen insanların oluşturduğu gruptur.
ÖDEV GRUBU	
* Öğrencilerin verilen ödevi yapmak için bir araya gelerek oluşturdukları gruptur. * Grup tek başına yapılamayacak ödevi yapmak amacıyla toplanmıştır.	

İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ GRUPLAR DA ROLLERİMİZ

Rol: Bir iş grup ya da kurumda bir kimse ya da bir şeyin üstüne düşen göreve rol denir.

Bir insan bir gün içerisinde birden fazla grup içerisinde yer alabilir.

Yukarıdaki Şemada bir aile, okul ve halk oyunları gruplarının bazı üyeleri gösterilmiştir.

Şemada görüldüğü gibi:

- * Ayşe, Hasan ve Hüseyin aynı ailenin üyeleridir.
- * Ayşe ve Hasan aynı aile ve okul grubunda yer almaktadırlar.
- * Hüseyin ve Hasan aynı aile ve halk oyunları grubunda yer almaktadırlar.
- * Hasan şemada gösterilen her üç grupta da yer almaktadır.

Bireyler ait oldukları gruplarda farklı rolleri üstlenirler.

Hasan;

- * Aile grubunda çocuk rolünü,
- * Okul grubunda öğrenci rolünü,
- * Halk oyunları grubunda lider rolünü üstlenmiş olabilir.

Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz.

Bazı Gruplar/Kurumlar	Bulunan Bazı Roller
Aile	Dede, babaanne, anneanne, baba, anne, kardeş
Okul	Müdür, öğretmen, öğrenci
Oyun Grubu	Lider, arkadaş, oyuncu
Çalışma Grubu	Lider, sözcü, yazıcı, üye
Tiyatro Grubu	Çalıştırıcı, oyuncu, izleyici
Spor Kulübü	Çalıştırıcı, oyuncu, takım arkadaşı

İnsanların grup içerisindeki rolleri özelliklerine göre belirlenir. Yaş, fiziksel özellikler, kişilik özellikleri, ilgi ve yetenekler, eğitim durumu ve geçmiş yaşantılar rollerin belirlenmesinde etkili olmaktadır.

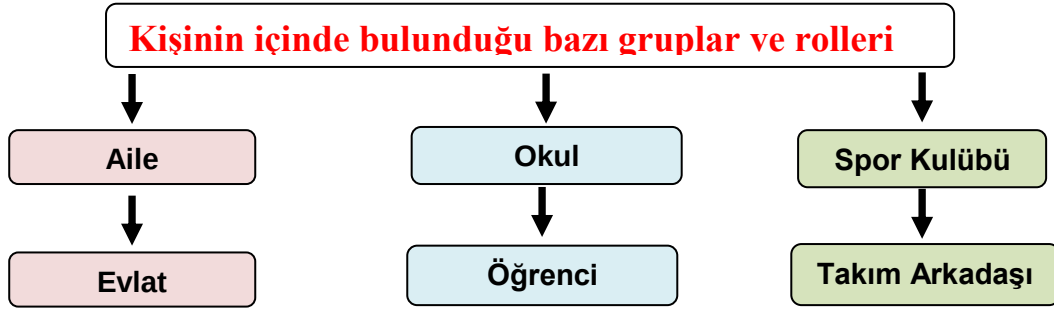
ROLLERİMİZİN GEREKTİRDİĞİ HAK VE SORUMLULUKLAR

Hak: Herhangi bir şeyi yapabilme yetkisine **hak** denir.

Sorumluluk: Kişinin üzerine aldığı görevi yerine getirmesine **sorumluluk** denir.

İnsanların içinde bulundukları gruplarda edindikleri roller o insanlara bazı **haklar** sağlar. Aynı şekilde bu rollerin insanlara yüklediği bazı **sorumluluklar** da bulunmaktadır.

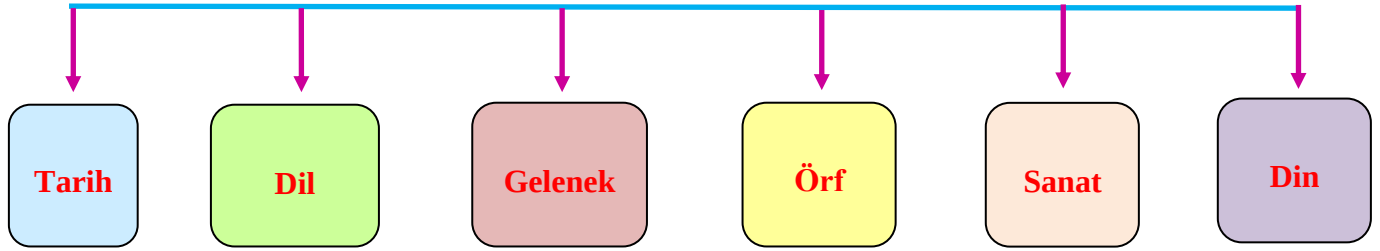
Aşağıdaki şemada bir kişinin içinde bulunduğu gruplar ve bu kişinin bazı rolleri gösterilmiştir.

Roller	Haklar	Sorumluluklar
Evlat	Barınma, yeme, içme, giyinme, sevgi, saygı gibi ihtiyaçların karşılanması.	Ailesi için üzerine düşeni yapması; kendisinden beklenen başarılar için çalışması.
Öğrenci	Eğitim ihtiyacının belirlenen amaçlar doğrultusunda karşılanması; okul güvenliği ve temiz bir çevreye sahip olmak.	Okul kurallarına uyması, derslerinde başarılı olması için gayret etmesi, arkadaşları ile iyi ilişkiler kurması, verilen görevleri zamanında yapması.
Takım Arkadaşı	Oyunlarda ve aktivitelerde yer alması, kendini geliştirmesi.	Çalıştırıcının veya liderin verdiği görevleri yerine getirmesi, takımın başarısı için çalışması, oyun kurallarına uygun davranması.

Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerinin bütünüdür.

KÜLTÜRÜMÜZÜ OLUŞTURAN UNSURLAR

Tarih: Tarih, toplumların başından geçen olayları, zaman ve yer göstererek anlatan; bunların sebep ve sonuçlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini ele alan bilim dalıdır. Bir kültür unsuru olarak tarih fertler için olduğu kadar milletler için de önemlidir. Tarih yeni nesillerde millî bilincin oluşmasında, millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında rol oynar.

Dil: Kültürün nesilden nesile aktarılması, yaşaması ve gelişmesi dil yoluyla olur. Böylece millet hayatındaki devamlılık dil sayesinde sağlanmış olur. Kültürün bazı unsurları varlığını ve devamlılığını dile borçludur. Toplumsal yaşamın vazgeçilmezi olan **değerler, örf ve âdetler, gelenek ve görenekler dil vasıtası ile nesilden nesile aktarılır**. Bu yüzden Türkçemizin korunması ve geliştirilmesi, kültürün yaşaması için önemlidir.

Gelenek ve örfler: Arife günü çocuklar aileleriyle bayramlık almak için çarşıya giderler, çocuklar Bayram sabahı güneşin ilk ışıklarıyla ayağa kalkar, yatağımızın yanında hazır olan bayramlıklarımızı giyer, bayram namazına gider.

Sadece insanlar bayramlarda değil cenaze merasimlerinde ve düğünlerde birlikte hareket eder, birbirimizin yardımına koşardı. Cenaze evlerine yemekler yapıp götürülür, yedi gün boyunca helvalar kavrulurdu.

Sanat: Ebru Asırlar önce renkler kâğıdın ardına düşmüş, birlikte İpek Yolu'ndan geçip Anadolu'ya "ebri" ismiyle gelmiş, çok eski bir Türk sanatıdır. Kitap kapaklarına renk olmuş, zamanla yeni tekniklerle kendi özgünlüğünü bulmuş, yaşamın ve geleneksel kültürün bütünleyici bir parçasıdır.

Ebru sanatı, Kültür ve Turizm Bakanlığımızın girişimleriyle 2014 yılında UNESCO'nun (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) "Somut Olmayan Kültürel Miraslar" arasında yer almıştır.

Din: İnsanların duygu ve düşüncelerini etkileyerek günlük hayatlarını, yaşam tarzlarını şekillendirir. Kültürü besleyen bu kaynak, toplumun kültürel değerlerinin oluşması ve değişmesinde etkili olan unsurlardandır. İslamiyet'in birleştirici gücü, millî kültürümüzü etkileyerek toplumsal birlikteliğimizi güçlendirmiştir. Toplumsal birlikteliğimizin güçlenmesine **Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Mevlâna Celâleddin-i Rumi** gibi şahsiyetlerin eserleri de katkı sağlamıştır.

Toplum içinde dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir yer tutar. Kültür, bir toplumu **millet yapan** ve **diğer milletlerden ayıran** önemli özelliklerdir. Bu yönüyle Türk kültürü, Türk milletinin hayat tarzını yansıtır.

Ülkemizde kültürümüze ait oynanan oyunların başka ülkelerde de oynanması, Türk kültürünün başka ülkelere de taşındığını, **kültürel etkileşimin** önemini ortaya koymaktadır.

Aşağıda ülkemizde ve başka ülkelerde de ortak oynanan oyunlarla ilgili tablo verilmiştir.

Oyun Adı	Oynandığı Ülkeler
Üçtaş	Türkmenistan, Hindistan
Beştaş	Endonezya, Kırgızistan, Kore Cumhuriyeti, Yunanistan
Dokuztaş / çanak / yedikule	Hindistan, Suriye.
İstop	İtalya, Romanya, Kolombiya
Körebe	Nijerya, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Almanya, Fransa, İngiltere
Mangala	Afrika'da Gana, Kenya, Nijerya, Fildişi Sahili, Mali; Asya'da Endonezya, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan; Amerika'da ise Karayipler

“23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” **Mustafa Kemal Atatürk** tarafından Türk çocuklarına hediye edilmiştir. Günümüzde düzenlenen 23 Nisan şenliklerine yabancı ülke çocukları da misafir olarak katılmaktadır. Yabancı ülke çocukları da kendi kültürel oyunlarını 23 Nisan şenliklerinde sergilemektedir. Böylece ülkeler arası kültürel etkileşim gerçekleşmektedir. Çocuklara **bayram hediye** eden ve bu bayramı bütün **dünya ile paylaşan ilk ve tek ülke Türkiye’dir**. Başka bir ülkede böyle bir ortak bayram kutlaması olmaması ülkemizin kültürel etkileşime verdiği önemi göstermektedir.

Aşağıda farklı ülkelerdeki farklı kültürel özellikleri gösteren bir tablo verilmiştir.

Kültürel Öge	Kültürel Öge Türü	Kültürel Öge Ülkesi
Zeybek	Halk oyunu	Türkiye
Ebru	El sanatı	
Mahya	Gelenek	
Mantı	Yiyecek	
Cumba	Mimari	
Kaval, zurna, gadulka	Müzik aleti	Bulgaristan
Kukeri	Giyim (kostüm)	
Marteniçka	Giyim (bileklik)	
Kalaycılık	El sanatı	
Hellim peyniri	Yiyecek	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Lefkara nakışı	El sanatı	
Darbuka, zurna, ud	Müzik aleti	
Cepken	Giyim	

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC)	
	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Türk dünyasının önemli bir parçasını oluşturur. KKTC bayrağının ortasındaki ay yıldız Türklüğü, üstteki kırmızı şerit Türkiye’yi, alttaki kırmızı şerit de KKTC’yi simgelemektedir. Kıbrıslı Türkler, uzun yıllar boyunca azim ve kararlılık içerisinde varlıklarını ve bağımsızlıklarını koruma mücadelesi vermişlerdir. Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı'nı gerçekleştirmesi sonrasında Rauf Denktaş ile Kıbrıslı vatanseverlerin çabaları ile 15 Kasım 1983 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur.

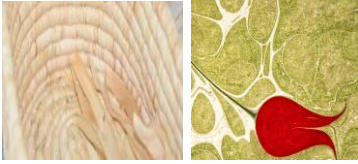
Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasındaki Benzer Kültürel Özellikler

KKTC mutfağında bulunan **tarhana çorbası, humus, ızgara hellim peyniri, kabak çiçeği dolması ve enginar dolması** Türk yemekleriyle ortaktır. Kahvenin yeri ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kültüründe vazgeçilmezdir. **Türk kahvesi**, evde her öğünden sonra tüketilirken misafirliklerde de mutlaka ikram edilir. Kahve, yanında su ve turunç macunu veya ceviz macunu ile ikram edilmektedir.

Aydın, Muğla gibi Ege illerimizde oldukça yaygın bir halk oyunu olan **zeybek**, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de keyifle oynanan halk oyunlarından biridir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti zeybeği de Anadolu zeybeği gibi hem tek başına hem de daha fazla oyuncuyla daire şeklinde oynanabilir.

Kuzey Kıbrıs Türklerinin geçmişinde ve Anadolu'da yaygın olan **zembil**; hasırdan örülmüş, kulplu torba ve sepetlere denir. **Ahşap baskı, ebru** (Görsel 1.16) ve el dokuması kilimler Türk kültürüyle benzer özellikler gösteren diğer geleneksel el sanatlarındandır.

1960-1965 yılları arasında Almanya'dan gelen işçi talebi üzerine ülkemizden Almanya'ya birçok insan çalışmaya gitmiş, bu durum iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamış, kültürlerin uyumlu yaşamasına imkân sağlamıştır. **"Türkler tarafından getirilen yiyecek"** olarak ün yapan döner, Almanlar için vazgeçilmez olmuş ve Almanya'nın birçok kentinde döner lokantaları açılmıştır.

Milletimiz tarih boyunca mazlumin yanında olmuştur. Ülkemiz son yüzyılda **Balkanlar, Kafkaslar, Afganistan, Irak, Suriye** gibi farklı coğrafyalardan gelen milyonlarca insana kapılarını açmış; elinden gelen her şeyi bu insanlarla paylaşmıştır. Devletimiz, iç karışıklıklar ve savaş gibi sebeplerden ülkemize gelen birçok sığınmacıyı geçici koruma kapsamına almış ve sığınmacılara gereken her şeyi yapmıştır. Ülkemize sığınan bu insanların **Türk milletiyle uyum içinde yaşamalarını sağlamak** için birçok proje hayata geçirilmiştir.

YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMADA BERABERİZ. (3. Öğrenme Çıktısı)

Yardımlaşma: Bireylerin çeşitli konularda birbirlerine yardım etmesine ve ortak olarak işlerin üstesinden gelmesidir.

Dayanışma: Bir topluluğu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak amaçlarda birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmasıdır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma: İnsanların beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık gibi ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkan, toplumun ekonomik yapısını dengede tutan, birlik ve beraberliği artıran değerlere sosyal yardımlaşma ve dayanışma denir.

Sosyal yardımlaşma çeşitleri:

Maddi yardımlaşma: İhtiyacı olanlara para ve eşya vermek gibi.

Manevi yardımlaşma: Komşumuzun iyi ve kötü gününde yanında olmak, karşılaştığımız bir kişiye selam verip gülümsemek gibi.

SOSYAL YARDIMLAŞMANIN FAYDALARI	
Bireysel Faydaları	Toplumsal Faydaları
► İnsanlarla iletişimimizi artırır.	► Toplumsal huzuru sağlar.
► Cimrilik, bencillik, kıskançlık gibi kötü duygu ve davranışlara engel olur.	► Bir arada yaşamamızı sağlar.
► Sevgi, dayanışma ve sorumluluk gibi güzel duygu ve davranışların gelişmesine katkı sağlar.	► Sosyal bağlarımızı güçlendirir.
► İnsanın kişiliğinin ve ahlakının gelişimine yardımcı olur.	► Toplumda güven ortamı oluşur.

Sivil Toplum Kuruluşu (STK): Devletin ihtiyaçları karşılayamadığı durumlarda, insanların bir araya gelerek oluşturduğu gönüllü kuruluşlara sivil toplum kuruluşları denir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞU	FAALİYETLERİ
TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI (TEGV)	❖ Eğitime katkıda bulunur. ❖ İyi, eğitilmiş insan yetiştirir. ❖ Teknolojiyi eğitimde kullanır. ❖ Eğitim parkı, gezici öğrenim birimi oluşturarak 7-16 yaş grubu çocukların eğitimini sağlar.
LÖSEMİLİ ÇOCUKLAR VAKFI (LÖSEV)	❖ Lösemili ve kan hastası çocukların eğitimi ve diğer ihtiyaçlarını sağlar. ❖ Kan hastalıkları tedavisi için eğitim ve araştırma kurumları kurar. ❖ Lösemi hastalığını tanıtır, ailelerin problemlerini topluma aktarır. ❖ Lösemili çocuklar hastanesi LÖSANTE'yi kurmuştur. ❖ İlköğretim okulu lösemiye yenen çocuklara hizmet vermektedir.
TEMA VAKFI (Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma)	❖ Doğal varlıkları ve çevre sağlığını korur. ❖ Erozyonla mücadele eder. ❖ Ağaç ve orman sevgisini kazandırır. ❖ Çayır ve meraların korunmasını sağlar.
KIZILAY	❖ Doğal afetlerde zarar görenlere çadır, battaniye, giysi ve yiyecek yardımı yapar. ❖ Yoksul, kimsesiz, düşkünler için aşevleri açar. ❖ Kan bankasıyla kan bağıışı toplar, ihtiyacı olanlara gönderir. ❖ Savaşta geçici sağlık merkezleri kurar.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ve FAALİYETLERİ

Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde meydanlara, **cami ve çeşme yanlarına** yardımlaşma amaçlı sadaka taşları konulmaktaydı. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek isteyenler bu taşın içine para bırakırdı. Böylece ihtiyaç sahibi kişiler gecenin geç saatlerini bekler, sokaklarda insanlar kalmayınca kimseye görünmeden ihtiyacı kadar olan parayı bu taşın içinden alırdı. Böylece **ihtiyaç sahibi kişiler gücenmemiş** olur ve yapılan hayır amacına ulaşırdı.

Millî Mücadele Dönemi'nde **Mustafa Kemal Paşa** tarafından **Tekâlif-i Milliye Emirleri** yayımlandı. Bu emirlerle **ordunun giyinme, beslenme, cephane** gibi ihtiyaçları karşılanmak istendi. Türk milleti, tüm ekonomik imkânsızlıklara rağmen vatanının düşmandan kurtarılması için elinde neyi var neyi yok vererek her şeyini ortaya koyup **ordusunun yanında güçlü bir duruş sergiledi.**

Günümüzde **Türk Kızılay**, bazı illerde **"2. El Tekstil"** projesi başlatmıştır. Bu proje ile kıyafet dönüşüm kutularında tekstil ürünleri ve kıyafet toplanmaktadır. Bu ürünlerin geri dönüşümünden elde edilen gelir **barınma, gıda, giyim ve eğitim desteği** gibi faaliyetlere kaynak oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, yaşlı ve özel gereksinimli vatandaşların ev temizliği ve kişisel bakımları gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik **"Ulusal Vefa Programı"** adıyla sosyal hizmet programı hazırlamıştır. Ulusal Vefa Programı ile **127.720** yaşlı ve özel gereksinimli vatandaşın temel ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı, basın açıklamasında görevli ekiplerin vatandaşlarımızın evlerini düzenli bir şekilde ziyaret ettiklerinden bahsetmiştir. Böylece temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve öz bakımını yerine getiremeyen yaşlı, özel gereksinimli veya ağır kronik hastalığı bulunan ihtiyaç sahibi vatandaşları valnız bırakmadıklarını belirtmiştir.

Ülkemizde toplumsal yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine yönelik çalışmalar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları ülkemizin genelinde faaliyet göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları ise kurulduğu bölgedeki sosyal yardım çalışmaları düzenlemenin yanı sıra ülke genelinde de faaliyetler yürütür. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları, yaptığı çalışmalarla yoksulluğu azaltmayı ve insanların hayat standartlarını güzelleştirmeyi amaçlar. Bu çalışmalarla toplumdaki sorunları azaltarak toplumsal birlik ve beraberliği kuvvetlendirmeyi amaçlar.

**DIĞER DERS İÇERİKLERİ İÇİN AŞAĞIDAKİ KANAL
LİNKLERİME TIKLAYINIZ.**

YOUTUBE ABONE OL LİNKİ:

<https://www.youtube.com/@sosyalhocasimustafa>

İNSTAGRAM HESABIM:

<https://www.instagram.com/sosyalhocasimustafa/>

TELEGRAM HESABIM:

<https://t.me/sosyalhocasimustafakarakus>